

BERÄTTELSE

TILL

1940 ÅRS LAGTIMA RIKSDAG

ANGÅENDE

RIKSBANKEN

AV

RIKSDAGENS REVISORER

år 1939.

STOCKHOLM
RIKSBANKENS SEDELTRYCKERI
1939.

Till 1940 års lagtima riksdag.

Undertecknade, av innevarande års riksdag utsedda revisorer, vilka enligt föreskrift i riksdagsordningens 72 § den 16 september 1939 påbörjat och denna dag fullbordat granskningen av riksbankens tillstånd och förvaltning, få härmed avgiva den berättelse därom, som i 6 § av den för riksdagens revisorer gällande instruktion finnes föreskriven.

Riksbankens räkenskaper för år 1937 äro granskade av förra årets revisorer och vid 1939 års riksdag har ansvarsfrihet blivit fullmäktige i riksbanken beviljad dels för förvaltningen under år 1937 av bankens såväl huvudkontor som samtliga avdelningskontor i orterna dels ock för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 10 januari 1938 till och med den 9 januari innevarande år.

Den nu förrättade granskningen har till följd härav omfattat riksbankens räkenskaper för år 1938 och därjämte den del av det löpande årets förvaltning, som är redovisad i fullmäktiges protokoll från den 10 januari till tiden för revisionsförrättningens början, och hava revisorerna för berörda granskningsarbete fått emottaga dels berättelse av fullmäktige om riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning samt om Tumba pappersbruk, dels fullmäktiges protokoll och skrivelser för ifrågavarande tid jämte riksbankens och brukets räkenskaper för år 1938 dels ock styrelsernas vid avdelningskontoren berättelser om dessa kontors rörelse tillika med de utlåtanden, vilka beträffande granskningen av samma kontors förvaltning under sistlidna år blivit av de därtill särskilt utsedda revisorerna avgivna.

Riksbankens grund- och reservfond m. m.

§ 1.

Enligt 1938 års bokslut hava riksbankens inkomster och vinster utöver dess utgifter och förluster under samma år utgjort:

1937		1938
Kr. 3,889,007: 64	nettovinst	kr. 1,587,889: 06
	Av bokslutet framgår vidare, att riksbankens tillgångar utöver dess skulder vid 1938 års slut utgjordes av:	
„ 50,000,000: —	grundfonden å	kr. 50,000,000: —
„ 44,000: —	avbetalningslånefonden	„ 50,000,000: —
„ 20,000,000: —	reservfonden å	„ 20,000,000: —
„ 2,802,033: 56	tjänstepensionsfonden å	„ 2,831,837: 97
„ —: —	familjepensionsfonden	„ 3,904,564: 74
	samt följande reserverade medel, nämligen:	
	återstående vinstmedel från	
	föregående år	kr. 723,389: 38
„ 4,623,389: 38	och vinst för år 1938	„ 1,587,889: 06
		„ 2,311,278: 44
Kr. 121,425,472: 94	1938 års bokslut utvisar alltså för riksbanken ett kapitalöverskott av	kr. 129,047,681: 15

Riksbankens
grundfond;
översikt av
bankens
ställning m. m.

Av kvarstående vinstmedel samt riksbankens vinst för år 1938 har ett belopp av 1,500,000 kronor överlämnats till statsverket.

Jämlikt beslut vid 1939 års riksdag skall från riksbanksfonden för år 1939 ett belopp av 500,000 kronor överlämnas till statsverket.

Riksbankens rörelse under år 1938.

Egentliga riksbanksrörelsen.

§ 2.

Tillgångar och
skulder.

Från riksbankens utgående balansräkning den 31 december 1938 meddelas här följande huvudposter:

Tillgångar:

1937		1938
Kr. 470,611,812: 98	Metallisk kassa (enligt § 11 i lagen för Sveriges riksbank)	kr. 591,412,374: 48
„ 68,101,022: 44	Guld i utlandet	„ 115,817,378: 52
„ 11,503,490: 07	Annan kassatillgång	„ 13,713,725: 98
„ 10,090,261: 47	Statspapper och obligationer	„ 106,005,331: 98
„ —	Från änkekassorna övertagna värdepapper	„ 2,627,822: 79
„ 38,165,511: 86	Lånerörelsen, diskonterade växlar och lån m. m..	„ 94,206,430: 21
„ 1,045,311,153: 15	Utrikesrörelsen, fordran hos utländska banker, växlar m. m.	„ 834,247,939: 84
„ 6,775,614: 85	Övriga tillgångar och fordringar	„ 10,000,329: 27
„ 271,871,680: 19	Kursdifferenskonto	„ 260,244,912: 22
„ —	Guldregleringskonto	„ 134,339,281: 66
Kr. 1,922,430,547: 01		Summa kr. 2,162,615,526: 95

Skulder:

Kr. 980,088,107: 41	Utelöpande sedlar	kr. 1,060,676,458: 23
„ 29,031,274: 35	Postväxlaräkning	„ 3,788,756: 49
„ —	Svenska statspapper och obligationer	„ 270,288: 90
„ 751,353,957: 15	Checkräkning	„ 849,334,351: 02
„ 1,300: 86	Lånerörelsen	„ 1,380: 77
„ 61,427,078: 93	Utrikesrörelsen, skuld till utländska banker m. m.	„ 83,706,633: 76
„ 179,953: 73	Upphörda lånegrenar	„ 180,083: 19
„ 22,923,401: 64	Övriga skulder	„ 35,609,893: 44
Kr. 1,845,005,074: 07		Summa kr. 2,033,567,845: 80
„ 77,425,472: 94	Efter tillägg härtill av riksbankens under § 1 härovan angivna behållna tillgångar	„ 129,047,681: 15
Kr. 1,922,430,547: 01	erhålles det under rubriken tillgångar upptagna beloppet	kr. 2,162,615,526: 95

Riksbankens inom linjen förda tillgångar och skulder utgjorde vid slutet av år 1938:

1937		1938
Kr. 16,686,478: 62	<i>Tillgångar</i> (inventariervärdet av papper för riksbankens eget behov, riksbankens mynt- och medaljsamling, internationella bankens aktier, och taxeringsvärdet av riksbankens fastigheter)	kr. 16,821,746: 11
„ 1,674,199: 47	<i>Skulder</i> (utelöpande transport- och bankosedlar, lånebanksobligationer m. m.)	„ 1,674,147: 31

Såsom riksbankens inkomster och vinster samt utgifter och förluster under år 1938 å den egentliga riksbanksrörelsen redovisas följande huvudposter:

Inkomster och utgifter.

Inkomster och vinster:

Kr. 1,023,231: 87	Lånerörelsen	kr. 2,408,784: 83
„ 6,965,872: 58	Utrikesrörelsen	„ 5,761,227: 36
„ 341,432: 73	Statspapper och obligationer	„ 468,892: 15
„ —	Från änkekassan övertagna värdepapper	„ 186,433: 35
„ 782,544: 29	Övriga inkomster och vinster	„ 931,809: 10
Kr. 9,113,081: 47		Summa kr. 9,757,146: 79

Utgifter och förluster:

Kr. 14: 74	Lånerörelsen	kr. 548: 96
„ 7,637: 33	Upphörda lånegrenar	„ 7,637: 33

Förvaltningskostnad:

„ 3,207,037: 33	Arvoden och avlöningar	kr. 3,359,061: 93
„ 271,645: —	Pensioner	„ 256,899: 98
„ 410,039: —	Dyrtdstillägg	„ 459,266: 65
„ 1,196,011: 38	Förvaltningsutgifter	„ 1,173,233: 12
„ 1,332,485: 63	Övriga utgifter och förluster	„ 2,912,609: 76 kr. 8,161,071: 44
Kr. 6,424,870: 41		Summa kr. 8,169,257: 73

„ 9,113,081: 47	Sedan från ovan omförmälda inkomster och vinster	kr. 9,757,146: 79
„ 6,424,870: 41	dragits nyssnämnda utgifter och förluster	„ 8,169,257: 73
Kr. 2,688,211: 06	återstår den förut uppgivna nettovinsten under år 1937	kr. 1,587,889: 06

§ 3.

Riksbankens
avlönings-
kostnader m. m.

Såsom under närmast föregående paragraf angivits redovisas arvoden och avlöningar vid riksbanken under år 1938 med sammanlagt 3,359,061 kronor och 93 öre. Detta belopp kan specificeras sålunda:

Fullmäktige och direktionen:

		1938	
Arvoden	kr.	142,774: 61	
Ersättningar till fullmäktiges vikarier	„	7,139: 03	kr. 149,913: 64

Tjänstemännen:

Löner till ordinarie tjänstemän	kr.	2,654,738: 75	
Arvoden till styrelseledamöter vid avdelningskontoren	„	104,417: 81	
Arvoden till ombudsmännen vid avdelningskontoren i Göteborg, Malmö o. Luleå ..	„	6,000: —	
Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal...	„	240,914: 14	
Övriga utgifter	„	203,077: 59	kr. 3,209,148: 29
			Kronor 3,359,061: 93

Avbetalningslånefonden.

§ 4.

Tillgångar.

Rörande fondens tillgångar den 31 december 1938 hänvisas till bankoutskottets memorial nr 1939: 1.

Spannmålskreditfonden.

§ 5.

Av fonden, som i sin helhet återförts till riksgäldskontoret vid utgången av budgetåret 1936/37, har under budgetåret disponerats 500,000 kronor. Fonden har kommit till endast obetydlig användning och utlåning har ägt rum enbart vid huvudkontoret samt endast till Mälardalens lagerhusförening. Vid budgetårets utgång var intet lån utestående.

Riksbankens pappersbruk.

§ 6.

Det i Tumba bruks räkenskaper upptagna värdet av brukets årstillverkning under år 1938 utgör för:

1937	1938
Kr. 522,127: 76 sedelpapper	kr. 619,899: 45
„ 29,192: 16 stämpelpapper	„ 16,235: 38
„ 30,137: 90 kupong och obligationspapper	„ 22,513: 80
„ 514: 03 lagerpapper	„ 6,505: 01
„ 3,952: 50 övriga sorter	„ 10,577: 70 kr. 675,731: 34
„ 18,771: 24 lumpapp	„ 6,775: 40
Kr. 604,695: 59	Summa kr. 682,506: 74

Brukets
tillverkning

Papperstillverkningen har under året gått med vinst enligt nedanstående:

Kr. 585,924: 35 värde av tillverkat papper	kr. 675,731: 34
„ 95,617: 95 papper under arbete till år 1939	„ 89,717: 42
„ 74: 55 utskottspapper	„ 107: 10
„ — inköpt stämpelpapper	„ 67,841: 25 kr. 833,397: 11
Kr. 681,616: 85	

varifrån avgår:

Kr. 79,792: 78 papper under arbete från år 1937	kr. 95,617: 95
---	----------------

omkostnader:

Kr. 249,946: 87 arbetslöner	kr. 300,386: 02
„ 69,732: — materialkostnader	„ 81,522: 51
„ 34,580: 38 löner under semester etc.	„ 37,104: 85
„ 44,348: 80 pensioner	„ 35,804: 45
„ 40,951: 10 bränsle, kraft, belysning	„ 42,787: 23
„ 67,690: — reparationer	„ 78,940: 66
„ 8,902: 14 hälsovård	„ 7,631: 41
„ 67,217: 83 diverse	„ 80,122: 30 kr. 664,299: 43
Kr. 663,169: 90	Summa kr. 759,917: 38
„ — Skrivstämplar	„ 53,268: 75
„ 18,446: 95 Vinst	„ 20,210: 98
Kr. 681,616: 85	Totalsumma kr. 833,397: 11

Brukets
vinst.

Bruket redovisar vinst å följande verksamhetsgrenar:

	1937		1938
Kr.	2: 40	brukets papperslager i riksbanken	kr. 5: 75
„	61: 85	kuverttillverkningen	„ —: —
„	80: 72	försålt utskottspapper	„ 27: 91
„	3: —	försålt utskottspapp	„ —: —
„	133: 08	försålda kuvert	„ 147: 64
„	3,680: 72	papptillverkningen	„ 2,439: 52
„	226: 89	försåld papp	„ 229: 84
„	18,446: 95	papperstillverkningen	„ 20,210: 98
„	1,167: 60	„ „ hemmanet	„ 1,591: 65
„	5,924: 47	„ „ myntomslagstillverkningen	„ 2,270: 42
Kr.	29,727: 68		kr. 26,923: 71

Sedan härifrån avdrages:

Kr.	2,332: 09	förlust å växthusrörelsen	kr. 4,507: 71
„	—: —	„ „ kuverttillverkning	„ 3: 10
Kr.	27,395: 59	återstår brukets nettovinst för året	kr. 22,412: 90

vilken disponerats för avskrivningar å:

Kr.	2,807: 76	fasta inventarier	kr. 2,667: 37
„	11,307: 68	lösa inventarier	„ 4,784: 37
„	—: —	lastautomobil	„ 745: —
„	13,280: 15	skatter och försäkringar	„ 14,216: 16
Kr.	27,395: 59		kr. 22,412: 90

Brukets
tillgångar.

Brukets kapitalbehållning redovisas den 31 december 1938 sålunda:

Kr.	7,910: 50	kassabelållning	kr. 7,985: 03
„	305,000: —	Tumba bruks egendom	„ 305,000: —
„	53,347: 34	fasta inventarier	„ 50,679: 97
„	99,835: 37	lösa inventarier	„ 107,785: 77
„	171,792: 04	i lager befintligt papper, papp och kuvert	„ 113,399: 43
„	96,537: 57	värdet av papper och papp under arbete	„ 91,738: 82
„	163,784: 87	förråd	„ 198,393: 02
„	6,038: 08	fordringar	„ 1,005: 47
„	—: —	lastbil	„ 6,705: —
„	—: —	utlägg	„ 2,866: 61
Kr.	904,245: 77		Summa kr. 885,559: 12

Behållningens minskning 18,686 kronor 65 öre utgör skillnaden mellan det papperstillverkningen gottskrivna, till tillverkningskostnaden upptagna värdet av levererat sedelpapper 685,345 kronor 94 öre jämte insättning på Tumba bruks räkning i riksbanken 83,388 kronor 66 öre eller tillsammans 768,734 kronor 60 öre och från riksbanken erhållen likvid för nämnda papper och diverse 750,047 kronor 95 öre.

Riksbankens sedeltryckeri.

§ 7.

Inkomster och utgifter å riksbankens sedeltryckeri uppgingo under år 1938 till följande belopp: Inkomster och utgifter.

inkomster:			
1937		1938	
Kr. 56,909: 97	blankettryck m. m. till riksbanken	kr. 57,105: 21	
„ 73,252: 13	stämplar m. m. till generalpoststyrelsen	„ 105,022: 83	
„ 83,140: 98	andra beställningar	„ 55,573: 44	kr. 217,701: 48
<u>Kr. 213,303: 08</u>			
utgifter:			
Kr. 480,534: 35	avlöningar	kr. 497,810: 39	
„ 69,619: 08	förbrukningsartiklar	„ 76,470: 06	
„ 26,395: 76	fastigheten	„ 23,261: 34	
„ 1,988: 28	reparationer av maskiner	„ 3,423: 52	
„ 12,296: 96	gas och elektricitet m. m.	„ 14,069: 52	
„ 49,654: 46	stämpelpapper	„ 61,233: 88	
„ 28,960: 29	pensioner	„ 32,403: 52	
„ 48,522: 15	övriga utgifter	„ 67,534: 05	kr. 776,206: 28
<u>Kr. 717,971: 33</u>			

Utgifterna överstego således under år 1938 inkomsterna med kr. 558,504: 80

I bostadshyror har under året dessutom influtit 7,200 kronor.

Sedeltrycket har under år 1938 omfattat följande antal sedlar, nämligen:

1937		1938	
—	st. av 1,000 kronors valör	28,300	st.
1,569,600	„ „ 100 „ „	1,627,800	„
1,538,900	„ „ 50 „ „	1,614,000	„
20,200,000	„ „ 10 „ „	22,600,000	„
4,800,000	„ „ 5 „ „	8,410,800	„
—	„ „ 1 „ „	2,373,300	„
<u>28,108,500</u>	st. eller sammanlagt	<u>36,654,200</u>	st.

§ 8.

Bosättningslån.

I anslag för investering i bosättningslånefonden beviljade 1937 års riksdag 2,000,000 kronor, 1938 års riksdag 6,000,000 kronor och innevarande års riksdag 5,000,000 kronor. Sammanlagt 13,000,000 kronor hava således anslagits. Av detta belopp hade den 30 november 2,000,000 kronor ännu ej uttagits.

Antalet utestående lån och deras sammanlagda belopp utgjorde:

	30 november 1938,			30 november 1939.		
	Antal lån	Summa kronor	Medelbelopp	Antal lån	Summa kronor	Medelbelopp
vid huvudkontoret	1,431	1,002,492	701	3,101	2,032,535	655
„ avdelningskontoren ..	5,799	4,355,425	751	11,911	7,803,960	655
Summa	7,230	5,357,917	741	15,012	9,835,496	655

Under ett års tid hava således antalet utlämnade lån mer än fördubblats och den utestående lånesumman stigit med i runt tal 4,500,000 kronor. Denna nya låneform torde därför kunna sägas hava motsvarat ett verkligt behov.

Enligt av riksbanken lämnad uppgift anses 301 lån med en sammanlagd lånesumma av 200,700 kronor vara osäkra. Nära hälften av dessa lån hava utlämnats vid huvudkontoret.

Lånens fördelning på de olika kontoren framgår av tabellen.

K o n t o r	U t e s t å e n d e l å n		
	Antal	Belopp	
Huvudkontoret	3,101	2,032,535	69
Göteborg	1,866	1,269,253	89
Malmö	1,657	1,151,041	43
Falun	471	315,180	—
Gävle	704	471,865	22
Halmstad	293	213,425	61
Härnösand	353	193,421	71
Jönköping	641	475,547	97
Kalmar	272	152,402	67
Karlskrona	236	137,657	25
Karlstad	620	429,747	—
Kristianstad	364	219,728	—
Linköping	445	220,841	—
Luleå	395	225,374	—
Mariestad	325	231,818	16
Norrköping	376	247,033	—
Nyköping	403	267,926	—
Sundsvall	289	175,261	—
Umeå	238	132,339	—
Uppsala	254	172,213	—
Visby	94	63,495	—
Vänernborg	300	168,294	—
Västerås	423	292,382	—
Växjö	208	141,057	—
Örebro	439	305,687	—
Östersund	245	129,969	—
	15,012	9,835,495	60

§ 9.

Sedan avbetalningslånefonden jämlikt beslut vid 1938 års riksdag tillförts 6 miljoner kronor, uppgår fonden till 50 miljoner kronor. Den 30 november förra året voro från fonden utlånade 43,890,931 kronor. Vid samma tidpunkt innevarande år var motsvarande belopp 48,066,222 kronor. Det för ny utlåning återstående beloppet uppgick således till ej fullt 2 miljoner kronor, vilket visar att fondens utökning fyllde ett behov.

De utlämnade lånens fördelning på de olika kontoren framgår av nedanstående sammanställning.

Avbetalnings-
lånefonden.

K o n t o r	Säkra ansedda lån		—
	Antal	Belopp	
Huvudkontoret	11,726	12,496,171	—
Göteborg	4,048	3,741,726	—
Malmö	2,748	3,001,768	—
Falun	909	1,191,174	—
Gävle	1,721	1,806,589	—
Halmstad	532	944,587	—
Härnösand	716	926,895	—
Jönköping	2,009	2,445,207	—
Kalmar	605	791,024	—
Karlskrona	968	1,046,431	—
Karlstad	495	680,455	—
Kristianstad	405	516,898	—
Linköping	789	1,252,636	—
Luleå	2,918	2,155,001	—
Mariestad	315	676,763	—
Norrköping	1,422	1,509,468	—
Nyköping	525	874,640	—
Sundsvall	1,097	996,155	—
Umeå	1,971	2,091,336	—
Uppsala	2,658	3,419,169	—
Visby	752	1,104,061	—
Vänersborg	455	700,898	—
Västerås	735	945,207	—
Växjö	291	450,331	—
Örebro	958	1,107,111	—
Östersund	946	1,172,043	—
	42,714	48,023,744	—

Av de utestående lånen voro endast 42 beroende på indrivning. Beloppet uppgick till 42,478 kronor 48 öre, vilken summa ej ingår i tabellens siffror.

§ 10.

I revisionen av riksbankens styrelse och förvaltning hava samtliga undertecknade revisorer deltagit.

Deltagande i
revisionen.

§ 11.

Tillstyrkan av
ansvarsfrihet.

Med anledning av den i 21 § av gällande instruktion meddelade föreskrift få revisorerna slutligen härmed för riksdagen meddela, att med avseende på riksbankens förvaltning under den tid granskningen omfattat revisorerna ej funnit anledning till annan erinran än som ovan omförmäls samt att de för sin del anse, att ansvarsfrihet bör fullmäktige beviljas.

Siffer-
uppgifterna.

För riktigheten av i denna berättelse meddelade sifferuppgifter ansvarar den sekreterare, som vid granskningen av riksbanken biträtt revisorerna.

Jämlikt gällande instruktion kommer denna berättelse att överlämnas till fullmäktige i riksbanken.

Stockholm den 15 december 1939.

Algot Törnkvist**Gustaf Tamm****J. G. Walles****Gottfrid Karlsson****Harald Hallén****Carl Lovén****A. Danielsson****P. Granath****Gunnar Bodin****Ewald Lindmark****Jones Erik Andersson****Carl Bengtsson**

Al Vanner